

(С. Богорадо материаллари асосида)

2000 йил 15 сентябрда Пекин оммавий ахборот воситалари шов-шувли хабар таркатди: хитойлик археологлар афсонавий саркарда ва Мўғуллар империяси асосчиси

Чингизхоннинг кабрини топганини маълум қилдилар.

Асрлар давомида Чингизхоннинг сўнгги манзили олимлар ва хазина изловчиларнинг энг катта сирларидан бири бўлиб келган. Мўғулистон олимлари ва халки унинг кабри Улан-Баторнинг шимолидаги Бурхан-Халдун тоғида жойлашган, деган ривоятга ишонадилар. Аммо хитойлик тадқиқотчилар дафн жойи Хитой ҳудудида, Олтой тоғлари этакларида, Хитой–Мўғулистон чегараси яқинидан топилганини таъкидлайдилар.

Чингизхон қандай вафот этган?

Чингизхон 1227 йилда тангутларнинг Си-Ся давлатига қарши юриш вақтида вафот этган. Унинг ўлими ҳақида бир неча ривоятлар мавжуд.

Бир ривоятга кўра, ёввойи отларни овлаш пайтида унинг оти кўркиб кетади ва Чингизхон ерга йиқилади. Шундан кейин унинг ахволи оғирлашади. Саркардалар юришни тўхтатиб, ортга қайтишни таклиф қиладилар, аммо Чингизхон юришни давом эттиришни буюради. Хатто ўлиmidан олдин ҳам тангутлар тўлиқ мағлуб этилмагунча ўз вафотини сир сақлашни васият қилади.

Бошқа манбаларда эса у:

ўк ярасидан вафот этгани (Марко Поло ёзган),

чакмок уришидан ҳалок бўлгани (Плано Карпинининг қайди),

ёки тангут маликаси Кюр-Белдишин хотун томонидан бўйнига тишланиб, қон кетиши

ЧИНГИЗХОН КАБРИ КАЕРДА?

Муаллиф:

29.07.2026 23:50 - Янгиланди 30.07.2026 00:00

окибатида ўлгани хакида афсона келтирилади.

Бу версияларнинг кай бири тўғри экани номаълум. Бирок тарихчиларнинг аксарияти Чингизхон 1227 йилда вафот этгани, унинг ўлими эса табиий эмаслиги хакидаги фикрга қўшиладилар.

Дафн маросимининг сир сакланиши

Чингизхон юриш вақтида вафот этган. Дунёдаги энг йирик давлатлардан бири ҳукмдори бўлишига карамай, у ҳаёти давомида кўчманчиларча содда турмуш кечирган.

Марказий Осиё забот этилганидан кейин унинг саркардалари турк совутлари ва дамашк киличларини таккан бўлсалар ҳам, Чингизхон эски кўчманчи анъаналаридан воз кечмаган. У халқини ҳам Хитой ва мусулмон мамлакатлари маданиятининг ортикча таъсиридан эҳтиёт бўлишга чакирган.

Ривоятларга кўра, унинг қабри мутлақо махфий сакланган.

Айтилишича:

қабр устидан мингдан зиёд от юргизилиб, излар йўқ қилинган;

дафн маросимида 2000 киши иштирок этган;

маросимдан кейин уларнинг барчаси сир сакланиши учун қатл этилган;

кейин эса уларни қўриқлаган 800 нафар отлик ҳам ўлдирилган;

атроф ҳудудларга махсус қўриқчилар юборилиб, йўликкан ҳар қандай инсон ҳам йўқ қилинган.

Бу маълумотлар асосан тарихий ривоятлар ва ўрта аср манбаларига таянади, уларнинг барчаси ҳужжатлар билан тўлиқ тасдиқланган эмас.

Замонавий кидирувлар

1990 йилда СССР парчалангач, Мўғулистонга АҚШ ва Япониядан бир қатор археологик экспедициялар келиб, Чингизхон қабрини кидиришга киришдилар.

Мўғулистон ҳукумати уларга бир шарт қўйди: буюқ аждоднинг қабри бузилмаслиги керак.

Экспедициялар миллионлаб доллар сарфлаган бўлсалар-да, қабрни топа олмадилар.

Хитойнинг даъвоси

Хитойлик олимлар илмий кизиқиш билан бирга сиёсий манфаатни ҳам кўзлаётгани хакида фикрлар мавжуд. Баъзи таҳлилчиларнинг назарича, Пекин шу йўл билан минтақа тарихи билан боглик мавқеини янада кучайтиришга интилади.

Бирок бу ерда ҳам карама-қаршиликлар бор.

1950 йилда Хитойда Чингизхон макбараси қурилган бўлиб, у ерда хоннинг хоки сакланади, деган даъво қилинган. Аммо Урумчи тарих музейи раҳбари профессор Чан Ху бу макбарадаги қолдиқлар Чингизхонники бўлиши мумкин эмаслигини айтган.

Хулоса

Агар Хитой археологлари топган дафн жойи хақиқатдан ҳам Чингизхонга тегишли экани илмий экспертизалар билан исботланса, бу жаҳон археологияси тарихидаги энг йирик кашфиётлардан бири бўлиши мумкин.

Бирок шуни таъкидлаш лозимки, ҳозирги кунга қадар Чингизхоннинг хақиқий қабри аниқ ва умумэътироф этилган ҳолда топилгани хакида илмий ҳамжамият томонидан қабул қилинган хулоса мавжуд эмас. Шу сабабли юқорида келтирилган маълумотларнинг бир

ЧИНГИЗХОН КАБРИ КАЕРДА?

Муаллиф:

29.07.2026 23:50 - Янгиланди 30.07.2026 00:00

кисми тарихий ривоятлар ва бахсли назарияларга асосланган.

Абу Муслим тайёрлади